

Karol Piękoś*
Anna Hadała-Skóra**

WYBORY PARLAMENTARNE W OKRESIE PANDEMII COVID-19 NA PRZYKŁADZIE TRYNIDADU I TOBAGO

Streszczenie

Wybory, za pomocą których zbiorowy suweren dokonuje wyboru swoich przedstawicieli, są podstawowym sposobem kreowania składu poszczególnych organów władzy publicznej. W niniejszym artykule autorzy dokonali analizy przebiegu, a także skutków wyborów do Izby Reprezentantów przeprowadzonych 10 sierpnia 2020 r. w Trynidadzie i Tobago podczas światowej pandemii COVID-19. Wskazano również na liczne budzące niepokój wydarzenia, które dla współczesnych państw demokratycznych są sygnałem ostrzegawczym. Analiza prowadzi do konkluzji, że wybory przeprowadzone na Trynidadzie i Tobago ze względu na nietypową kampanię wyborczą można uznać za szczególne.

Słowa kluczowe: Trynidad i Tobago, wybory, parlament, pandemia, rywalizacja wyborcza

Wstęp

Światowa pandemia choroby COVID-19 wywarła wpływ na sytuację polityczną w większości państw współczesnego świata. Na 2020 r. w niektórych z nich zaplanowano ogólnokrajowe wybory, lecz ich przeprowadzenie było utrudnione ze względu na konieczność zachowania reżimu sanitarnego. Wyzwaniem okazało się również prowadzenie kampanii wyborczej w pandemicznych okolicznościach. W niektórych przypadkach kandydaci wykorzystywali nowoczesne technologie do przeprowadzania spotkań z wyborcami. Warto zaznaczyć, że przed 2020 r. nie było to rozwiązanie wiodące, niemniej jednak uwarunko-

* Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: kpiekos@ur.edu.pl, ORCID: 0000-0003-4545-5909.

** Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: ahadala@ur.edu.pl, ORCID: 0000-0002-6432-5651.

wania wynikające ze światowej pandemii spowodowały, że bezpośredni kontakt z wyborcami stał się utrudniony i konieczne okazało się wykorzystywanie alternatywnych sposobów kontaktu z elektoratem. W niektórych państwach, jak np. w Polsce, kampania wyborcza toczyła się w tradycyjny sposób¹. Zagrożenie związane z wirusem SARS-CoV-2 często było bagatelizowane nie tylko przez polityków, ale i przez samych wyborców².

W 2020 r. wybory parlamentarne przeprowadzono na Trynidadzie i Tobago, obywatele dokonywali wyboru przedstawicieli do Izby Reprezentantów. Głosowanie zaplanowano na 10 sierpnia 2020 r. W wyborach wzięło udział około 150 kandydatów z 19 ugrupowań politycznych³. Trynidad i Tobago nie było jedynym państwem z regionu Ameryki Południowej, które w 2020 r. przeprowadzało ogólnokrajowe wybory. Przykładem może być znajdująca się nieopodal Gujana oraz Belize.

Elekcje w okresie światowej pandemii są interesującym tematem badawczym ze względu na ich wyjątkową specyfikę. Celem niniejszego artykułu jest dokonanie analizy wyborów parlamentarnych, które odbyły się na Trynidadzie i Tobago oraz ich konsekwencji politycznych. W toku podjętych prac postawiono następujące pytania badawcze: 1) czy frekwencja wyborcza w wyborach w 2020 r. była niższa niż w trakcie poprzednich wyborów?; 2) czy w parlamencie zmianie uległ układ sił?; 3) w jaki sposób pandemia COVID-19 wpłynęła na kampanię wyborczą?; 4) czy zmianie uległa liczba kobiet zasiadających w Izbie Reprezentantów względem minionej kadencji?

W artykule posłużono się następującymi metodami badawczymi: analizą instytucjonalno-prawną oraz metodą porównawczą, dzięki której możliwe było ukazanie podobieństw i różnic pomiędzy wynikami wyborów przeprowadzonymi w 2015 a 2020 r. do Izby Reprezentantów Trynidadu i Tobago. Wykorzystanie pierwszej metody umożliwiło dokonanie analizy obowiązujących w tym państwie zasad prawa wyborczego⁴.

¹ P. Halicki, *Dlaczego nikt nie reaguje, gdy na wiecach wyborczych łamane są zasady sanitarne? Policja i sanepid przerzucają się odpowiedzialnością*, Onet, <https://www.onet.pl/>, 3.07.2020 (1.12.2021).

² D. Roman, *Koronawirus? PiS patrzy na sondaże. Przekaz władzy jest więc jeden: emeryci, do urn [WIDEO]*, Wyborcza.pl, <https://wyborcza.pl>, 2.07.2020 (1.12.2021).

³ Na Trynidadzie i Tobago w wyborach ogólnokrajowych liczą się tylko dwa ugrupowania: Ruch Narodowo-Ludowy (*People's National Movement*, PNM) oraz Zjednoczony Kongres Narodowy (*United National Congress*, UNC).

⁴ A. Pięta-Szawara, *Podstawowe metody i techniki w badaniach politologicznych* [w:] *Podstawowe kategorie badawcze w nauce o polityce*, red. P. Maj, Rzeszów 2015, s. 145–147.

Zasady prawa wyborczego na Trynidadzie i Tobago

Trynidad i Tobago jest państwem unitarnym⁵. Wzorując się na demokracji Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej, przyjęto w nim demokrację parlamentarną⁶. Do 1961 r. parlament Trynidadu i Tobago był jednoizbowy. Dopiero w związku z uzyskaniem niepodległości zdecydowano się na utworzenie dwuizbowego organu władzy ustawodawczej. W dniu 29 grudnia 1961 r. miało miejsce pierwsze zebranie obu izb parlamentu Trynidadu i Tobago. Pod koniec lat 80. XX w. Trynidad i Tobago było demokracją parlamentarną wzorowaną na modelu westminsterskim⁷. W celu zapewnienia pochodzącemu z wyboru prezydentowi funkcji głowy państwa i naczelnego dowódcy w 1976 r. dokonano zmiany konstytucji uchwalonej w 1962 r. Wcześniej funkcję tę pełnił mianowany przez brytyjskiego monarchę gubernator generalny⁸.

Konstytucja z 1976 r. określa, że Trynidad i Tobago to republika. Od 1962 r. – czyli od momentu uzyskania niepodległości, parlament jest organem władzy w Trynidadzie i Tobago odgrywającym istotną rolę. Konstytucja przesądza o jego dwuizbowej strukturze. W skład parlamentu wchodzi Senat oraz Izba Reprezentantów⁹.

Zgodnie z art. 46 ust. 1 konstytucji „Z zastrzeżeniem postanowień niniejszego działu, Izba Reprezentantów składa się z członków, którzy wybierani są w sposób określony przez parlament”. Artykuł 46 ust. 2 konstytucji precyzuje, że Izba Reprezentantów składa się z 36 członków lub innej liczby członków odpowiadającej liczbie okręgów wyborczych. Zgodnie z art. 46 ust. 3 konstytucji w razie wyboru na przewodniczącego Izby Reprezentantów osoby, która nie jest członkiem Izby, wówczas taka osoba jest z tytułu sprawowania urzędu przewodniczącego członkiem Izby obok 36 bądź odmiennej liczby członków¹⁰. Izba Reprezentantów wybierana jest w wyborach demokratycznych, które odbywają się w formule większościowej. Państwo podzielone jest na 41 jednomandatowych okręgów wyborczych, przy czym 39 z nich znajduje się na wyspie Trynidad, natomiast 2 okręgi wyborcze obejmują wyspę Tobago. Kandydować w wyborach mogą obywatele, którzy: 1) ukończyli 18. rok

⁵ *Trinidad and Tobago*, Economist Intelligence, <https://www.eiu.com/n/>, 3.08.2020 (1.12.2021).

⁶ R. Reddock, *The effectiveness of parliament as an organ of state in scrutinising executive action* [w:] *Evolution of a nation Trinidad and Tobago at fifty*, Hertford 2012, s. 37.

⁷ *About Parliament*, Parliament Republic of Trinidad and Tobago, <http://www.ttparliament.org/> (1.12.2021).

⁸ *Government and politics*, Country Studies, <http://countrystudies.us/> (1.12.2021).

⁹ *The Constitution of The Republic of Trinidad and Tobago*, Government of the Republic of Trinidad and Tobago, <https://www.finance.gov.tt> (1.12.2021).

¹⁰ *Ibidem*.

życia oraz 2) przebywają w państwie od co najmniej 2 lat bezpośrednio przed datą nominacji do wyborów lub w tym dniu zamieszkują Trynidad i Tobago. Z kolei czynnym prawem wyborczym dysponują osoby, które: 1) ukończyły 18. rok życia, 2) zamieszkują w danym okręgu wyborczym od co najmniej 2 miesiące przed datą wyborów oraz 3) są obywatelami Trynidadu i Tobago lub Wspólnoty Narodów, przebywającymi na terytorium Trynidadu i Tobago przez okres co najmniej 1 roku. Obradom Izby Reprezentantów przewodzi spiker, który może pochodzić z grona parlamentarzystów lub być wybrany z zewnątrz. Przewodniczący w momencie wyboru staje się członkiem Izby Reprezentantów¹¹.

Leszek Garlicki wskazuje, że pojęcie wyborów parlamentarnych definiowanych jako „regularne odnawianie składu parlamentu w wyniku decyzji podejmowanych w szczególnej procedurze przez ogół obywateli posiadających pełnię praw politycznych” stanowi nierozzerwalną składową każdego demokratycznego systemu politycznego¹². W nauce prawa konstytucyjnego wyróżnia się podmiotowe prawo wyborcze oraz przedmiotowe prawo wyborcze¹³. Prawo wyborcze w ujęciu podmiotowym definiowane jest jako prawo obywatela do udziału w wyborach. Najczęściej przejawem tego uprawnienia jest korzystanie z czynnego i biernego prawa wyborczego. Niemniej udziałem w wyborach jest także prawo do zgłaszania protestów wyborczych oraz prawo zgłaszania kandydatów. Z kolei prawo wyborcze w ujęciu przedmiotowym oznacza ogół norm, które regulują tryb wyboru konkretnego organu. W kontekście wyborów parlamentarnych są to normy, które znajdują się w: 1) konstytucji, 2) ustawach – ordynacjach wyborczych bądź w innych ustawach czy aktach wykonawczych do ustaw¹⁴.

Przebieg kampanii wyborczej

Zgodnie z obowiązującymi na Trynidadzie i Tobago przepisami wybory parlamentarne są poprzedzone dniem nominacji kandydatów, co zostało uregulowane w art. 33 ustawy o przedstawicielstwie naro-

¹¹ *Ibidem*.

¹² L. Garlicki, *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2018, s. 169; zob. także: K. Skotnicki, *System wyborczy do Sejmu i Senatu* [w:] *Polskie prawo konstytucyjne*, red. D. Górecki, Warszawa 2020, s. 133.

¹³ M. Granat, *Prawo konstytucyjne w pytaniach i odpowiedziach*, Warszawa 2014, s. 144; W. Kręcisz, *Prawo wyborcze* [w:] *Prawo konstytucyjne*, red. W. Skrzydło, Lublin 1996, s. 176 i nast.

¹⁴ S. Grabowska, K. Składowski, *Podstawowe pojęcia z zakresu prawa wyborczego* [w:] *Prawo wyborcze do parlamentu w wybranych państwach europejskich*, red. S. Grabowska, K. Składowski, Kraków 2006, s. 12.

du¹⁵. Decyzją ówczesnego premiera Keitha Rowleya dzień nominacji przypadł na 17 lipca 2020 r.¹⁶, natomiast wybory zaplanowano na 10 sierpnia¹⁷. W latach 2015–2020 władzę na Trynidadzie i Tobago sprawowało ugrupowanie Ruch Narodowo-Ludowy (*People's National Movement*, PNM), na którego czele stał ówczesny premier K. Rowley. Swoich posłów w parlamencie miały jeszcze dwa ugrupowania opozycyjne: Zjednoczony Kongres Narodowy (*United National Congress*, UNC) oraz Kongres Ludowy (*The Congress of the People*, COP). Rządząca PNM w 2015 r. do Izby Reprezentantów wprowadziła 23 posłów, UNC – 21, natomiast COP 1 przedstawiciela. W 2015 r. nastąpiła zmiana rządu; będąca od 2010 r. w opozycji partia PNM wygrała wybory, zdobywając 23 mandaty w Izbie Reprezentantów.

Przeprowadzane przed ostatnią elekcją sondaże wskazywały, że rywalizacja rozegra się pomiędzy dwiema największymi partiami – PNM oraz UNC. W jednym z badań pierwsze z wymienionych ugrupowań mogło liczyć na 35% poparcia, natomiast drugie na 29% głosów. Znaczna część wyborców – około 16% deklarowała, że jeszcze nie wie, na kogo zagłosuje, a 11% respondentów stwierdziło, że nie pójdzie głosować. Inne ugrupowania polityczne według badań mogły liczyć jedynie na 2% głosów poparcia¹⁸.

W trakcie kampanii wyborczej kluczową rolę odegrały zagadnienia związane ze światową pandemią COVID-19, problemami gospodarczymi oraz nielegalną migracją Wenezuelczyków na Trynidad i Tobago. Przed wyborami nie odbyła się debata liderów największych ugrupowań. Komisja Debat Trynidadu i Tobago (TTDC)¹⁹ wskazała, że przyczyną jej niezorganizowania była pandemia COVID-19²⁰. W ramach kampanii wyborczej za pomocą serwisów społecznościowych kandydaci PNM oraz UNC przeprowadzali wirtualne spotkania z wyborcami, w trakcie których przedstawiono postulaty oraz prezentowano kandydatów ugrupowań.

¹⁵ Representation of the People Act (1967, last amended 2000).

¹⁶ *Reminder – July 17, 2020 is Nomination Day*, Elections and Boundaries Commission, <https://www.ebctt.com/>, 13.07.2020 (1.12.2021).

¹⁷ K.S. Clyne, *August 10 is Trinidad and Tobago election day*, Trinidad and Tobago Newsday, <https://newsday.co.tt/>, 3.07.2020 (1.12.2021).

¹⁸ R. De Silva, *PNM, UNC happy with GML election poll result*, Trinidad&Tobago Guardian, <https://guardian.co.tt/>, 27.07.2020 (1.12.2021).

¹⁹ Komisja Debat Trynidadu i Tobago jest organizacją non-profit, która dąży do krzewienia kultury debat w procesie demokratycznym Trynidadu i Tobago. Organizacja ta w przeszłości zajmowała się przeprowadzaniem debat do wyborów parlamentarnych oraz samorządowych.

²⁰ *T&T Debates Commission: No Leaders' debate for 2020 General Election*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 29.07.2020 (1.12.2021).

Kontrowersje w trakcie kampanii wyborczej wywołała wiadomość o nieobecności misji międzynarodowych obserwatorów. Premier Trynidadu i Tobago, a jednocześnie lider PNM – K. Rowley – 9 lipca zaprosił do uczestnictwa w misji obserwacyjnej przedstawicieli Wspólnoty Karaibskiej (CARICOM) oraz Wspólnoty Narodów. Potencjalni obserwatorzy zobowiązani byli do odbycia na Trynidadzie i Tobago obowiązkowej 14-dniowej kwarantanny, jednocześnie zalecono, aby obserwatorzy przybyli na miejsce do 24 lipca 2020 r. Miejscowe władze zastrzegły, że nie mogą pokryć kosztów misji obserwacyjnych ze względu na konflikt interesów. W obliczu tej sytuacji zarówno CARICOM, jak i Wspólnota Narodów odmówiły przybycia na Trynidad i Tobago ze względu na ograniczenia finansowe, które uniemożliwiały im pokrycie prognozowanych kosztów²¹.

Ze względu na duże prawdopodobieństwo nieobecności zagranicznych obserwatorów w środowisku ugrupowań opozycyjnych powstały obawy o uczciwość wyborów. Liderka opozycji Kamla Persad-Bissessar (UNC) zwróciła się do premiera z prośbą o zapewnienie obecności zagranicznych misji obserwacyjnych²². Również ze środowiska marginalnych ugrupowań opozycyjnych pojawiły się głosy niezadowolenia z zaistniałej sytuacji. Ugrupowania opozycyjne wzywały do przełożenia terminu wyborów: przewodniczącego Komisji ds. Wyborów i Granic (EBC) oraz Paulę-Mae Weekes – Prezydent Trynidadu i Tobago. Motywem działań polegających na odwlekaniu terminu wyborów było oczekiwanie na poprawę sytuacji epidemicznej, liczone bowiem, że stabilizacja umożliwi przybycie zagranicznych obserwatorów. Oświadczenie w tej sprawie wydał lider Partii Upodmiotowienia Ludowego (*Progressive Empowerment Party*, PEP) – Phillip Edward Alexander, który zwracał uwagę na zagrożenie spowodowane przez wirusa SARS-CoV-2 oraz istotną rolę międzynarodowej kontroli procesu wyborczego. Lider PEP sugerował także, aby wybory odbyły się 3 miesiące później lub wówczas, gdy pandemia COVID-19 będzie pod kontrolą²³.

Pomimo licznych obaw premier K. Rowley zezwolił na organizację turnieju krykietowego *Caribbean Premier League*, którego początek zaplanowano na 18 sierpnia. W wydarzeniu mieli wziąć udział sportowcy z zagranicy. Stojąca na czele opozycji K. Persad-Bissessar apelowała

²¹ *Election Observation Missions requested by the Government of Trinidad and Tobago*, Government of the Republic of Trinidad and Tobago, <http://news.gov.tt> (1.12.2020).

²² D. Ghouralal, *Kamla: Where are the international election observers?*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 24.07.2020 (1.12.2021).

²³ *MEDIA & PUBLIC RELEASE – POSTPONE THE ELECTIONS*, Facebook, <https://www.facebook.com/>, 28.07.2020 (1.12.2021).

o odwołanie turnieju oraz umożliwienie powrotu do kraju obywatelom Trynidadu i Tobago, którzy ze względu na pandemię pozostali poza granicami państwa. Liderka UNC wskazywała, że premier K. Rowley uzasadniał wzrost zakażeń otwarciem granic, jednocześnie wyrażając zgodę na przyjazd sportowców z innych państw oraz uniemożliwiając powrót do kraju własnym obywatelom²⁴. Ze względów politycznych przełożenie terminu wyborów nie było korzystne dla rządzącej PNM, która w sondażach miała przewagę nad największą partią opozycyjną UNC²⁵.

Problem światowej pandemii był wykorzystywany zarówno przez rządzących, jak i opozycję. Działania premiera Trynidadu i Tobago K. Rowleya związane ze zwalczaniem pandemii w środowisku międzynarodowym były oceniane w sposób pozytywny²⁶. Rządzone przez PNM państwo dość szybko zamknęło granice państwowe, co pozwoliło na ograniczenie rozwoju pandemii w kraju. Podjęte wcześniej decyzje miały istotny wpływ na prowadzenie kampanii wyborczej, chociażby ze względu na ograniczenie liczebności zgromadzeń do 10 osób. Liderka opozycji K. Persad-Bissessar wyrażała obawy, że ograniczenia związane z przeciwdziałaniem pandemii mogą być przyczyną dyskryminacji wyborców jej partii²⁷. Jeszcze w lipcu utrzymywała, że założenie maseczki ochronnej nie powinno rozstrzygać o tym, czy wyborca może oddać głos, jednocześnie twierdząc, że zgodnie z prawem żaden obywatel nie powinien zostać pozbawiony prawa głosu ze względu na brak maseczki ochronnej²⁸. W stosunku do liderki UNC K. Rowley wysuwał zarzuty lekceważenia pandemii, wskazując na sytuację, w której K. Persad-Bissessar nie zasłaniała nosa i ust na spotkaniu z wyborcami²⁹. Niepokój w trakcie kampanii wyborczej wzbudzały także groźby śmierci kierowane wobec K. Persad-Bissessar, o czym poinformował komisarz policji³⁰. Nie były to pierwsze próby szantażowania liderki opozycji, podobne

²⁴ *Kamla tells PM: Cancel CPL amid new COVID-19 cases*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/> (1.12.2021).

²⁵ W. Mowla, *Trinidad's 2020 elections and COVID-19*, Global Americans, <https://theglobalamericans.org/>, 6.08.2020 (1.12.2021).

²⁶ S.A. Hunte, K. Pierre, R.S. Rose, D.T. Simeon, *Perspective Piece Health Systems' Resilience: COVID-19 Response in Trinidad and Tobago*, „The American Journal of Tropical Medicine and Hygiene” 2020, nr 103(2), s. 590.

²⁷ *Ibidem*.

²⁸ D. Ghouralal, *Kamla: EBC can't stop you from voting without mask*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 30.07.2020 (1.12.2021).

²⁹ Y. Webb, *PM to UNC: Do the right thing – wear a mask*, Trinidad and Tobago Newsday, <https://newsday.co.tt/>, 28.07.2020 (1.12.2021).

³⁰ P. Christopher, *Threat issued against Kamla*, Trinidad&Tobago Guardian, <https://guardian.co.tt/>, 27.07.2020 (1.12.2021).

zdarzenia miały miejsce w 2010 r. W trakcie kampanii wyborczej przed wyborami samorządowymi, które odbyły się w 2019 r., liderka UNC zarzucała rządzącej PNM zastraszanie kandydatów jej partii³¹.

Analiza wyników wyborów do Izby Reprezentantów Trynidadu i Tobago

W zaplanowanych na 10 sierpnia 2020 r. wyborach zwycięstwo odniosła partia PNM, uzyskując 49,08% głosów, co przełożyło się na 22 mandaty w Izbie Reprezentantów. Drugi wynik uzyskała UNC, którą poparło 47,09% wyborców, zdobywając 19 miejsc w Izbie Reprezentantów. Jeszcze przed oficjalnym przedstawieniem wyników K. Rowley ogłosił zwycięstwo w wyborach. Sympatycy PNM spotkali się w siedzibie partii, udział w wydarzeniu brała ograniczona liczba osób, a przemówienie lidera transmitowane było przez radio i telewizję. W swoim przemówieniu K. Rowley zachęcał sympatyków do świętowania zwycięstwa PNM w małych grupach z uwagi na ryzyko transmisji wirusa SARS-CoV-2. Pomimo dyskusji w trakcie kampanii wyborczej maseczki ochronne nie były wymagane w lokalach wyborczych³². Liderka UNC nie przyznała się do porażki i zapowiedziała, że będzie kwestionować wyniki wyborów w co najmniej 3 okręgach wyborczych³³. Rządząca PNM uzyskała o jeden mandat mniej niż w poprzednich wyborach, natomiast UNC zyskała dwa mandaty. Przeprowadzone w 2020 r. wybory nie przyniosły zmiany władzy w odróżnieniu od poprzedniej elekcji, do której doszło w 2015 r. Utrzymanie się przy władzy PNM jest przejawem stabilizacji. Od uzyskania niepodległości w 1962 r. do 2015 r. na Trynidadzie i Tobago doszło 6 razy do zmiany władzy³⁴. Zauważalny był spadek frekwencji wyborczej w stosunku do poprzednich wyborów parlamentarnych. W 2015 r. do urn poszło 66,84% obywateli Trynidadu i Tobago, natomiast w 2020 r. udział w wyborach wzięło 58,04% osób uprawnionych do głosowania³⁵.

³¹ *Kamla slams 'thugs' attacking UNC candidate*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 30.11.2019 (1.12.2021).

³² *Trinidad PM predicts win in election with heavy turnout despite Covid-19 pandemic*, Deccan Herald, <https://www.deccanherald.com/>, 11.08.2020 (1.12.2021).

³³ *Trinidad and Tobago Prime Minister Says Ruling Party Won Election*, The Virgin Islands Consortium, <https://viconsortium.com/>, 11.08.2020 (1.12.2021).

³⁴ *BTI 2020 Country Report Trinidad and Tobago*, The BTI Transformation Index is a project of Bertelsmann Stiftung, <https://bti-project.org/> (1.12.2021).

³⁵ *The Preliminary Results of the 2020 Parliamentary Elections*, Elections and Boundaries Commission, <https://www.ebctt.com/>, 12.08.2020 (1.12.2021).

Mandaty zdobyło 11 kobiet (5 z ugrupowania UNC oraz 6 z PNM). W poprzednich wyborach 12 kobiet wygrało we własnych okręgach wyborczych. Liczba kobiet zasiadających w Izbie Reprezentantów Trynidadu i Tobago w ostatnich latach nie uległa znaczącej zmianie, należy jednak zauważyć, że reprezentacja kobiet nie jest duża i oscyluje w granicach 27%³⁶. Zaangażowanie kobiet w politykę Trynidadu i Tobago jest interesującym zagadnieniem, chociażby z uwagi na fakt, że urząd prezydenta tego państwa sprawuje kobieta Paula-Mae Weekes, natomiast spikerem w Izbie Zgromadzenia Tobago od 2015 r. jest Bridgid Annisette-George pochodząca z partii PNM. Liderka partii UNC K. Persad-Bissessar w 2010 r. została pierwszą kobietą w historii państwa sprawującą urząd premiera³⁷.

Emocje związane z wyborami nie opadły w momencie ogłoszenia wyników. Stojąca na czele opozycji K. Persad-Bissessar domagała się ponownego przeliczenia głosów w 5 okręgach wyborczych. Ostatecznie ponowne przeliczenie głosów nie zmieniło układu sił w parlamencie, a ugrupowanie UNC 18 sierpnia przyznało się do porażki w wyborach³⁸. Nowy gabinet, na którego czele stanął dotychczasowy premier K. Rowley, został zaprzysiężony przez pełniącą urząd prezydenta – P.-M. Weekes 19 sierpnia 2020 r. Wyrazy uznania dla lidera PNM skierowali przedstawiciele państw z całego świata, m.in. Stanów Zjednoczonych Ameryki, Kanady, Japonii, Wielkiej Brytanii i Chin³⁹.

Zakończenie

Burzliwa kampania wyborcza w trakcie wyborów do Izby Reprezentantów Trynidadu i Tobago nie zakończyła trwających od wielu lat podziałów w społeczeństwie, głównie na płaszczyźnie etnicznej. Pandemia COVID-19 wzmacniała polaryzację w gronie wyborców, kandydaci w swoich działaniach wykorzystywali problemy generowane przez pandemię. Oskarżenia związane z niekonsekwencją w przestrzeganiu obowiązujących zasad kierowane były ze środowiska dwóch największych

³⁶ *Current Member House of Representatives*, Parliament Republic of Trinidad and Tobago, <http://www.ttparliament.org/> (1.12.2021).

³⁷ *Trinidad and Tobago elects first female prime minister*, *Trinidad&Tobago Guardian*, <https://guardian.co.tt/>, 25.05.2010 (1.12.2021).

³⁸ *Trinidad and Tobago opposition concedes defeat in elections*, *Reuters*, <https://www.reuters.com/>, 18.08.2020 (1.12.2021).

³⁹ *Ambassador Hirayama paid a courtesy call to Dr. the Hon. Keith Rowley, Prime Minister of the Republic of Trinidad and Tobago on November 30th, 2020*, Embassy of Japan in Trinidad and Tobago, <https://www.tt.emb-japan.go.jp> (1.12.2021).

ugrupowań politycznych Trynidadu i Tobago. Brak możliwości realizowania wieców wyborczych skutkowało koniecznością przeniesienia większości działań do Internetu.

W obliczu pandemii doszło do niepokojących wydarzeń, które z perspektywy współczesnych państw demokratycznych są sygnałem alarmowym. Wyborcy nie mieli możliwości obejrzenia debaty pomiędzy liderami dwóch największych grupowań politycznych, ponieważ ze względu na sytuację epidemiczną do niej nie doszło. Drugim niepokojącym zjawiskiem był brak obecności zagranicznych obserwatorów w trakcie wyborów. Kontrola międzynarodowych organizacji w procesie wyborczym stała się światowym standardem, który obowiązuje również w państwach Ameryki Południowej i państwach karaibskich. Absencja obserwatorów może być przyczyną kwestionowania wyników wyborów oraz podważania legitymizacji władzy. Tuż po wyborach liderka UNC sugerowała, że celowo dopuszczono do nieobecności obserwatorów w trakcie elekcji oraz wskazywała, że doszło do licznych nieprawidłowości⁴⁰.

Na jednym ze spotkań poświęconych problemowi braku obecności obserwatorów w trakcie wyborów zaplanowanych na 10 sierpnia 2020 r. profesor Selwyn R. Cudjoe podkreślił, że takie państwa, jak Stany Zjednoczone Ameryki, Kanada czy Wielka Brytania, nie korzystają z obserwatorów podczas wyborów, jednocześnie wskazując, że ich obecność jest częścią kolonialnego dziedzictwa⁴¹. Warto w tym miejscu zwrócić uwagę na rolę zagranicznych obserwatorów w wyborach przeprowadzonych w Gujanie w 2020 r. Dzięki ich zaangażowaniu możliwe było rozwiązanie sporu politycznego powiązanego z wyborami, który mógł skutkować destabilizacją sytuacji politycznej w państwie⁴².

Przeprowadzone badania umożliwiły sformułowanie kilku wniosków. Po pierwsze dostrzec można znaczący spadek frekwencji wyborczej, czego przyczyną mogła być światowa pandemia COVID-19. W wyborach do Izby Reprezentantów Trynidadu i Tobago zanotowano najniższą frekwencję wyborczą od 1981 r., kiedy to do urn poszło 55,8% wyborców. Niewątpliwie pandemia wpłynęła również na sposób przeprowadzania kampanii wyborczej oraz pozyskiwanie nowych sympatyków. Kolejny wniosek dotyczy stabilności systemu. Zauważalne jest

⁴⁰ *PM releases invitations for election observers, Kamla not satisfied*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 18.08.2020 (1.12.2021).

⁴¹ *The Absence of Election Observers in Election in Trinidad and Tobago*, Newsgram, <https://www.newsgram.com/>, 6.08.2020 (1.12.2021).

⁴² K. Piękoś, *Wybory parlamentarne w Gujanie 2020*, Przemiany Ustrojowe, <http://przemianyustrojowe.pl/>, 20.09.2020 (1.12.2021).

utrzymywanie się silnej pozycji dwóch bloków politycznych, które mają decydującą rolę na lokalnej scenie politycznej. Co ciekawe, wybory przeprowadzone w 2020 r. nie przyniosły radykalnych zmian w układzie sił parlamentarnych, a uzyskane wyniki pozwoliły PNM na dalsze sprawowanie władzy. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku reprezentacji kobiet, która nie jest wysoka, jednakże w ostatnich latach charakteryzuje się stabilnością i jest zbliżona do średniej wartości europejskiej z 2018 r., która wynosiła 28,5%⁴³.

Niewątpliwie wybory z 2020 r. przeprowadzone na Trynidadzie i Tobago przejdą do historii państwa ze względu na nietypową kampanię wyborczą, ale także z uwagi na absencję zagranicznych obserwatorów. Wiele wskazuje na to, że była to jednostkowa sytuacja, niemniej jednak pewien niepokój mogą budzić skojarzenia obecności obserwatorów z dziedzictwem kolonialnym. Należy pamiętać, że ich obecność może być gwarantem stabilizacji i zaufania obywateli do państwa.

Bibliografia

- About Parliament*, Parliament Republic of Trinidad and Tobago, <http://www.ttparliament.org/> (1.12.2021).
- Ambassador Hirayama paid a courtesy call to Dr. the Hon. Keith Rowley, Prime Minister of the Republic of Trinidad and Tobago on November 30th, 2020*, The Embassy of Japan in Trinidad and Tobago, <https://www.tt.emb-japan.go.jp> (1.12.2021).
- BTI 2020 Country Report Trinidad and Tobago*, The BTI Transformation Index is a project of Bertelsmann Stiftung, <https://bti-project.org/> (1.12.2021).
- Christopher P., *Threat issued against Kamla*, Trinidad&Tobago Guardian, <https://guardian.co.tt/>, 27.07.2020 (1.12.2021).
- Clyne K.S., *August 10 is Trinidad and Tobago election day*, Trinidad and Tobago Newsday, <https://newsday.co.tt/>, 3.07.2020 (1.12.2021).
- Current Member House of Representatives*, Parliament Republic of Trinidad and Tobago, <http://www.ttparliament.org/> (1.12.2021).
- De Silva R., *PNM, UNC happy with GML election poll result*, Trinidad&Tobago Guardian, <https://guardian.co.tt/>, 27.07.2020 (1.12.2021).
- Election Observation Missions requested by the Government of Trinidad and Tobago*, Government of the Republic of Trinidad and Tobago, <http://news.gov.tt> (1.12.2020).
- Garlicki L., *Polskie prawo konstytucyjne. Zarys wykładu*, Warszawa 2018.
- Ghouralal D., *Kamla: EBC can't stop you from voting without mask*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 30.07.2020 (1.12.2021).
- Ghouralal D., *Kamla: Where are the international election observers?*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 24.07.2020 (1.12.2021).
- Government and politics*, Country Studies, <http://countrystudies.us/> (1.12.2021).

⁴³ T. Skwarek, *Kobiety w polityce. Statystyki międzynarodowe*, Warszawa 2019, s. 13.

- Grabowska S., Składowski K., *Podstawowe pojęcia z zakresu prawa wyborczego* [w:] *Prawo wyborcze do parlamentu w wybranych państwach europejskich*, red. S. Grabowska, K. Składowski, Kraków 2006.
- Granat M., *Prawo konstytucyjne w pytaniach i odpowiedziach*, Warszawa 2014.
- Halicki P., *Dlaczego nikt nie reaguje, gdy na wiecach wyborczych łamane są zasady sanitarne? Policja i sanepid przerzucają się odpowiedzialnością*, Onet, <https://www.onet.pl/>, 3.07.2020 (1.12.2021).
- Hunte S.A., Pierre K., Rose R.S., Simeon D.T., *Perspective Piece Health Systems' Resilience: COVID-19 Response in Trinidad and Tobago*, „The American Journal of Tropical Medicine and Hygiene” 2020, nr 103(2).
- Kamla slams 'thugs' attacking UNC candidate*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 30.11.2019 (1.12.2021).
- Kamla tells PM: Cancel CPL amid new COVID-19 cases*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 29.07.2020 (1.12.2021).
- Kręcisz W., *Prawo wyborcze* [w:] *Prawo konstytucyjne*, red. W. Skrzydło, Lublin 1996.
- MEDIA & PUBLIC RELEASE – POSTPONE THE ELECTIONS*, Facebook, <https://www.facebook.com/>, 28.07.2020 (1.12.2021).
- Mowla W., *Trinidad's 2020 elections and COVID-19*, Global Americans, <https://theglobalamericans.org/>, 6.08.2020 (1.12.2021).
- Piękoś K., *Wybory parlamentarne w Gujanie 2020*, Przemiany Ustrojowe, <http://przemianyustrojowe.pl/>, 20.09.2020 (1.12.2021).
- Pięta-Szawara A., *Podstawowe metody i techniki w badaniach politologicznych* [w:] *Podstawowe kategorie badawcze w nauce o polityce*, red. P. Maj, Rzeszów 2015.
- PM releases invitations for election observers, Kamla not satisfied*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 18.08.2020 (1.12.2021).
- Reddock R., *The effectiveness of parliament as an organ of state in scrutinising executive action* [w:] *Evolution of a nation Trinidad and Tobago at fifty*, Hertford 2012.
- Reminder – July 17, 2020 is Nomination Day*, Elections and Boundaries Commission, <https://www.ebctt.com/>, 13.07.2020 (1.12.2021).
- Roman D., *Koronawirus? PiS patrzy na sondaże. Przekaz władzy jest więc jeden: emeryci, do urn* [WIDEO], Wyborcza.pl, <https://wyborcza.pl/>, 2.07.2020 (1.12.2021).
- Skotnicki K., *System wyborczy do Sejmu i Senatu* [w:] *Polskie prawo konstytucyjne*, red. D. Górecki, Warszawa 2020.
- Skwarek T., *Kobiety w polityce. Statystyki międzynarodowe*, Warszawa 2019.
- T&T Debates Commission: No Leaders' debate for 2020 General Election*, Loop News, <https://tt.loopnews.com/>, 29.07.2020 (1.12.2021).
- The Absence of Election Observers in Election in Trinidad and Tobago*, Newsgram, <https://www.newsgram.com/>, 6.08.2020 (1.12.2021).
- The Constitution of The Republic of Trinidad and Tobago*, Government of the Republic of Trinidad and Tobago, <http://www.ttparliament.org/> (1.12.2021).
- The Preliminary Results of the 2020 Parliamentary Elections*, Elections and Boundaries Commission, <https://www.ebctt.com/>, 12.08.2020 (1.12.2021).
- Trinidad and Tobago elects first female prime minister*, Trinidad&Tobago Guardian, <https://guardian.co.tt/>, 25.05.2010 (1.12.2021).
- Trinidad and Tobago opposition concedes defeat in elections*, Reuters, <https://www.reuters.com/>, 18.08.2020 (1.12.2021).
- Trinidad and Tobago Prime Minister Says Ruling Party Won Election*, The Virgin Islands Consortium, <https://viconsortium.com/>, 11.08.2020 (1.12.2021).

Trinidad and Tobago, Economist Intelligence, <https://www.eiu.com/n/>, 3.08.2020 (1.12.2021).

Trinidad PM predicts win in election with heavy turnout despite Covid-19 pandemic, Deccan Herald, <https://www.deccanherald.com/>, 11.08.2020 (1.12.2021).

Webb Y., *PM to UNC: Do the right thing – wear a mask*, Trinidad and Tobago Newsday, <https://newsday.co.tt/>, 28.07.2020 (1.12.2021).

Parliamentary elections during the COVID-19 pandemic with the example of Trinidad and Tobago

Abstract

Elections, through which the collective sovereign elects its representatives, are the primary means of creating the composition of the various organs of public power. In this article, the authors have analyzed the course, as well as the consequences of the elections to the House of Representatives in Trinidad and Tobago held on August 10th 2020 during the global COVID-19 pandemic. They have also pointed to a number of worrying events that are a warning signal for modern democratic states. The analysis leads to the conclusion that the elections held in Trinidad and Tobago can be considered special due to the unusual election campaign.

Keywords: Trinidad and Tobago, election, parliament, pandemic, electoral competition